

Foto: Ole Walter Jacobsen

Innhold

Positivt med nye regler som bedrer konkurransen om pensjonsordninger
Side 2

Rapport om hylleplass-betaling skal følges opp med tiltak
Side 3

Varsler granskning av Color Lines nye vestlandsrute
Side 4

Ønsker mer konkurranse i frie yrker
Side 5

Ulovlig SAS Braathens-atferd på to flyruter
Side 6

Leverandør til olje- og gass-industrien må selge norsk virksomhet
Side 7

Ny EØS-konkurranselov i kraft
Side 8

Konkurranserettsforum høsten 2005
Side 9

Vilkår for BBS-kjøp av ZebSign
Side 10

Varsler overtredelsesgebyr for Tine

Konkurransetilsynet vurderer å ilegge Tine BA et overtredelsesgebyr på inntil 45 millioner kroner for brudd på konkurranseloven. Tilsynet mener Tine har misbrukt sin dominerende stilling ved å inngå en avtale med Rema 1000 AS om at Tine skulle være eneleverandør av ost. Tine forsøkte også å inngå en tilsvarende avtale med ICA Norge AS. I et varsel om vedtak 19. september fikk Tine beskjed om Konkurransetilsynets foreløpige konklusjon i saken.

Konkurransetilsynets etterforskning har vist at Tine og Rema 1000 tidlig høsten 2004 ble enige om at Tine skulle være eneleverandør av ost til Rema. Tine og Rema inngikk eneleverandøraftalen før Rema og Synnøve Finden startet sine forhandlinger for 2005. Først i desember 2004 ble Synnøve Finden kjent med at selskapet ikke ville få fornyet sin avtale med Rema for 2005.

– Tine er et dominerende selskap innen salg av ost. Ved avtalen om å være eneleverandør av ost til Rema 1000 har Tine misbrukt sin dominerende stilling. Dette er ulovlig etter konkurranseloven, og Konkurransetilsynet vurderer nå å ilegge et overtredelsesgebyr på inntil 45 millioner kroner for forholdet,

påpeker konkurransedirektør Knut Eggum Johansen.

Konkurransetilsynet mener avtalen mellom Tine og Rema 1000 også er i strid med konkurranselovens forbud mot samarbeid som begrenser konkurransen.

Forhandlet om avtale med ICA

Etter at avtalen med Rema 1000 var inngått høsten 2004, forsøkte Tine å få en tilsvarende eneleverandøraftale med ICA Norge AS for Rimi-kjeden. Dokumentasjon tyder på at det var ICA som tok initiativ til en slik avtale. Tine utarbeidet et tilbud til ICA der det fremgikk at Tine var villig til å betale for at ICA skulle erstatte konkurrerende produkter (hovedsakelig Synnøve Finden-produkter) med Tine-produkter.

ICA aksepterte aldri dette tilbudet. Dersom ICA hadde akseptert tilbudet, ville konsekvensen ha vært at nesten hele Synnøve Findens sortiment ville blitt fjernet fra Rimi-butikkene.

Kunne blitt utestengt

– Konkurransetilsynets etterforskning har vist at Synnøve Finden kunne blitt presset ut av markedet på grunn av Tines atferd. Tine ville da ha fått en

monopol lignende stilling i markedet, fastslår Eggum Johansen.

I utmålingen av overtredelsesgebyret har Konkurransetilsynet lagt til grunn at det dreier seg om grove overtredelser av konkurranseloven.

Tine får uttale seg i saken

Etter forvaltningsloven har Tine anledning til å uttale seg før et vedtak tref-

tes. Tine har frist til 31. oktober i år med å gi merknader til Konkurransetilsynets vurdering. Etter dette vil tilsynet ta stilling til om det er grunnlag for å fatte vedtak om overtredelsesgebyr i saken. Tine kan prøve et eventuelt vedtak for domstolene.

■ Positivt med nye regler som bedrer konkurransen om pensjonsordninger

Konkurransetilsynet stiller seg positivt til at Finansdepartementet nå legger til rette for økt konkurranse om innskuddsbaserte pensjonsordninger. Gjennom den nye loven om obligatorisk tjenstepensjon vil over 600 000 nye arbeidstakere få tjenstepensjon. Det er derfor viktig at forholdene legges til rette for konkurranse, skriver tilsynet i en høringsuttalelse.

Gjennom kollektive innskuddsbaserte pensjonsordninger betaler arbeidsgiverne inn faste innskudd, mens utbetalt pensjon til arbeidstakerne varierer i forhold til avkastningen på den forvaltede kapitalen. Konkurranse om pensjonsmidlene vil normalt lede til bedre forvaltning og økte pensjonsutbetalinger for arbeidstakerne.

Når en arbeidsgiver inngår avtale om innskuddsbasert pensjon, er det vanlig også å etterspørre pensjon med løpende utbetalinger i tilfelle dødsfall eller uførhet. Denne typen risikodekning kan etter dagens norske regler bare tilbys av livselskaper.

Problemstillingen har vært at livselskaperne bare har tilbudt slik risikodekning

dersom de også får forvalte pensjonsmidlene. Dermed blir det vanskeligere for alternative forvaltningsselskaper å etablere seg. Markedet er også blitt mer konsentrert det siste året.

Finansdepartementets forslag om utvidet forbud mot produktpakker i finansnæringen vil gjøre det lettere for andre leverandører enn de etablerte livsforsikringsselskaperne å etablere seg. Dette vil bidra til økt konkurranse i markedet for innskuddsbasert kollektiv pensjon til private foretak.

Problemstillingen ble opprinnelig påpekt av Konkurransetilsynet. Tilsynet er derfor fornøyd med at reglene nå er foreslått endret.

notis

Vedtak om inngrep mot Swarco opphevet

Moderniseringsdepartementet har opphevet Konkurransetilsynets vedtak om inngrep mot Swarco Norge AS' oppkjøp av aksjene i Peek Trafikk AS. Konkurransetilsynet grep inn mot oppkjøpet fordi det medførte en vesentlig begrensning av konkurransen i markedet for intelligente transportløsninger.

Moderniseringsdepartementet har lagt til grunn et annet syn enn Konkurransetilsynet på konkurranselovens frister for behandling av saker om foretakssammenslutninger. Departementet mener at fristen for å gripe inn var ute da Konkurransetilsynet fattet sitt vedtak, og har derfor opphevet vedtaket.

redaksjon

Nr. 4/2005

KonkurransaNytt utgis av Konkurransetilsynet. Abonnement er gratis.

Ansvarlig redaktør:
Signe Horn

Redaksjon:
Cato A. Mørk
Knut Wettermark

Redaksjonen ble avsluttet
26. september 2005.

Abonnement kan bestilles hos
Konkurransetilsynet
Postboks 8132 Dep
0033 OSLO

Telefon: 22 40 09 00
Telefaks: 22 40 09 99

post@konkurransetilsynet.no
www.konkurransetilsynet.no

■ Rapport om hylleplass-betaling følges opp med tiltak

En rapport utarbeidet av Konkurransetilsynet viser hvilke virkninger betaling for hylleplass har for konkurransen i dagligvaremarkedet i Norge. Slik betaling kan stenge mindre leverandører ute fra markedet, og rapporten lanserer derfor en rekke tiltak som skal sørge for at betaling for hylleplass ikke begrenser konkurransen.

Hylleplassbetaling omfatter et helt spekter av rabatter, bonuser og engangsbetalinger, som leverandørene betaler for å sikre en god plassering i dagligvarekjedenes hyller. Det norske dagligvaremarkedet er sterkt konsentrert, med fire store landsdekkende kjeder. På leverandørsiden er bildet mer sammensatt, men det er til dels høy konsentrasjon også her. I rapporten pekes det på at betaling for hylleplass kan ha negative effekter i markeder med begrenset konkurranse.

Leverandører kan bli stengt ute

– Betaling for hylleplass i dagligvarehandelen kan føre til at mindre leverandører blir stengt ute fra markedet. Dette kan gi dårligere vareutvalg og mindre konkurranse, fastslår konkurransedirektør Knut Eggum Johansen.

Konkurranseloven forbyr en aktør som er dominerende i et marked, å misbruke sin markedsposisjon. Flere leverandører på det norske dagligvaremarkedet har så høy markedsandel at de er dominerende for noen av sine produkter. Hvis dominerende leverandører betaler for hylleplass, kan dette være ulovlig, påpeker konkurransedirektøren.

Viktig at kjedekonkurransen fungerer

– Rapporten viser imidlertid at betaling for hylleplass i mange tilfeller har kommet forbrukerne til gode, sier Eggum Johansen.

Gjennom å kreve hylleplassbetaling oppnår kjedene lavere innkjøpskostnader. Disse kostnadsreduksjonene kan komme forbrukerne til gode i form av lavere forbrukerpriser. Forutsetningen for dette er at konkurransen mellom kjedene fungerer. Konkurransetilsynet vil derfor legge vekt på å stimulere kjedekonkurransen.

Tiltak for å følge opp rapporten

Konkurransetilsynet vil nå sette i verk tiltak for å fremme konkurransen blant dagligvarekjedene, motvirke at leverandører og kjeder blir stengt ute fra markedet og ansvarliggjøre kjedene i avtaleforhandlinger med leverandører.

- Konkurransetilsynet vil vurdere om det bør innføres begrensninger på utveksling og bruk av markedsinformasjon.
- Konkurransetilsynet vil fortsatt motvirke etableringshindringer for nye kjeder.
- Konkurransetilsynet vil følge opp enkeltsaker avdekket i forbindelse med dette prosjektet vedrørende hylleplassbetaling for eksklusivavtale mellom leverandør og detaljist.
- Konkurransetilsynet vil følge opp avdekkede enkeltsaker vedrørende former for lojalitetsrabatter og lojalitetsbonuser gitt av dominerende leverandører.
- Konkurransetilsynet vil innføre meldeplikt for dagligvarekjedenes årstaler med dominerende leverandører. Tilsynet vil komme tilbake til omfanget av denne meldeplikten.

- Konkurransetilsynet vil avholde årlige møter med kjedene der tilsynet vil ta opp forhold i markedet som kan være til skade for konkurransen.

Konkurransetilsynet vil også løpende vurdere behovet for å innføre en maksimal plass i hyllene per kategori for utvalgte dominerende leverandører. Dette tiltaket er bare aktuelt dersom de andre tiltakene ikke har den ønskede virkning i forhold til å skape sunne konkurranseforhold i dagligvarebransjen.

notis

Hylleplass-rapporten på høring

Rapporten ble sendt til en rekke organisasjoner og virksomheter, slik at disse fikk mulighet til å kommentere innholdet. Fristen for tilbakemeldinger var satt til 19. august. Konkurransetilsynet vil nå gjennomgå tilbakemeldingene og vurdere eventuelle tiltak. Tilsynet ser også på flere konkrete saker som kom opp i forbindelse med gjennomgangen av dagligvaremarkedet.

notis

Forpliktende betingelser for Coca-Cola

Coca-Cola og Europakommisjonen har inngått en avtale som kommisjonen mener vil øke forbrukerens mulighet til å velge mellom leskedrikker. Avtalen gjelder også i Norge og innebærer blant annet at Coca-Cola ikke kan inngå avtaler om eksklusivt salg av leskedrikker.

Forpliktelsene som er inngått:

- ikke eksklusivavtaler om levering av leskedrikker
- ikke rabatter som belønner kundene for å kjøpe mer Coca-Cola-produkter enn før
- ikke mulighet til å bruke Coca-Colas sterkeste merkevarer til å selge mindre populære produkter
- minst 20 prosent plass i Coca-Cola-kjølere til øvrige drikkevarer

■ Varsler granskning av Color Lines nye vestlandsrute

Foto: Color Line

Konkurransetilsynet varslet 14. september Color Line AS om at selskapet vil bli pålagt å melde sine rutesultater på månedlig basis. Grunnen til dette er at tilsynet ønsker å følge Color Line tett, for å sikre fortsatt konkurranse på fergeforbindelsen mellom Bergen/Stavanger og Hirtshals. Både Fjord Line AS og Color Line tilbyr fergetjenester på denne strekningen.

Den 27. april i år opprettet Color Line en ny fergeforbindelse fra Bergen/Stavanger til Hirtshals i Danmark, med den tidligere Kiel-fergen Prinsesse Ragnhild. Den 13. mai mottok Konkurransetilsynet en klage fra Fjord

Line på Color Lines kapasitetsøkning på strekningen. Fjord Line mener kapasitetsøkningen ikke kan være lønnsom, med mindre det medfører at Fjord Line blir utkonkurrert fra det samme markedet. Fjord Line mener derfor at Color

Line misbruker sin dominerende stilling i strid med konkurranse-loven.

Konkurransetilsynet ser alvorlig på saken og har tatt den opp til full behandling. Tilsynet har allerede hentet inn informasjon i flere runder og hatt møter med partene. Ut fra den informasjonen tilsynet hittil har fått, har Color Line en dominerende posisjon i det aktuelle fergemarkedet. Color Line må derfor dekke sine relevante kostnader for ikke misbruke sin dominerende stilling i strid med § 11 i konkurranse-loven.

Dette gjør Konkurransetilsynet videre i saken:

- Color Line pålegges meldeplikt for sine rutesultater på månedlig basis.
- Konkurransetilsynet har rettet en skriftlig henvendelse til Color Line, hvor tilsynet redegjør nærmere for de rettslige grenser som nå gjelder for selskapet som et dominerende foretak, spesielt på ruten Bergen/Stavanger - Hirtshals. Her skisseres blant annet hvilke typer kostnader som er relevante i vurderingen.
- Konkurransetilsynet har også bedt Color Line redegjøre for hvordan selskapet ser for seg at de relevante inntektene vil dekke de relevante kostnadene i de første 12 månedene med drift.

■ Valgte ErgoGroup til å lage ny portal

Konkurransetilsynet har valgt ErgoGroup som leverandør av ny virksomhetsportal. Den nye portalen omfatter nytt intranett, nye nettsider og ekstranett. Portalen skal forenkle arbeidsprosesser og gi bedre service til brukere og samarbeidspartnere.

Virksomhetsportalen vil gi organisasjonsmessige gevinster gjennom automatisering av rutineoppgaver og ved at

medarbeidere i tilsynet får bedre og raskere tilgang til relevant informasjon når de trenger det. For ledelsen betyr portalen tilgang til alltid oppdatert styringsinformasjon om status og fremdrift på saker og ressursbelastningen for avdelinger og ansatte.

Bedrifter som har saker hos tilsynet, får bedre tilgang til informasjon om egne saker og mulighet til å kommunisere elektronisk i forbindelse med saksbehandlingen.

Bedre service

– Den nye virksomhetsportalen vil styrke tilsynets service og tilgjengelighet overfor brukerne, påpeker seksjons-sjef Espen Sjøvoll, som er ansvarlig for prosjektet i Konkurransetilsynet.

– Virksomhetsportalen vil være viktig i vårt arbeid med å gjøre tilsynets tjenester mer effektive og bruke teknologi til å frigjøre ressurser fra administrasjon til tjenesteyting, sier Sjøvoll. Avtalen har en verdi på 11 millioner kroner over fire år.

■ Ønsker mer konkurranse i frie yrker

– Konkurransetilsynet er bekymret for svak konkurranse og høyt prisnivå hos utøvere av frie yrker, som eiendomsmeglere, advokater og tannleger, sier sjeføkonom Lars Sjørgard. I en rapport om konkurransen i ni frie yrker fastslår tilsynet at flere interne retningslinjer i bransjeforeninger kan være ulovlige etter konkurranseloven. Samtidig bør offentlig sektor sørge for at regulering av disse bransjene legger til rette for sunn konkurranse.

I rapporten har Konkurransetilsynet særlig sett på et utvalg frie yrker. Dette er yrkesgruppene arkitekter, ingeniører, eiendomsmeglere, takstmenn, advokater, leger, tannleger, veterinærer og farmasøyter.

– Vi tror det er rom både for bedre ivaretagelse av konkurransehensyn ved utforming av offentlige reguleringer, og for økt bevissthet om konkurransereglene hos utøverne og deres organisasjoner. Med denne rapporten, hvor vi blant annet gjennomgår ni frie yrker og beskriver sentrale bestemmelser i konkurranseloven, ønsker vi å bidra til dette, sier Sjørgard.

Sterke bransjeforeninger

Alle de ni yrkene som er omhandlet i rapporten er preget av bransjeforeninger hvor nesten alle som utøver yrket er medlemmer. Ofte har disse organisasjonene en viktig rolle i å sette standarder for medlemmenes yrkesutøvelse, gjennom blant annet etiske regler.

– Regler som kun gjelder den faglige utøvelsen av yrket er vanligvis uproblematisk. En bransjeforening kan imidlertid ikke forby et medlem å annonsere for sine tjenester i et annet medlems geografiske hjemmeområde, eller anbefale nivået på eller beregningen av honoraret. Det er aktørens eget ansvar å påse at de ikke opptrer i

strid med konkurranseloven. Bransjeforeninger for frie yrkesutøvere bør derfor foreta en kritisk gjennomgang av sine interne regler, ordninger og øvrige aktiviteter, sier Sjørgard.

Gjennom arbeidet med rapporten er det avdekket enkelte forhold som kan være ulovlige etter konkurranseloven. Disse vil bli fulgt opp av Konkurransetilsynet som enkeltsaker.

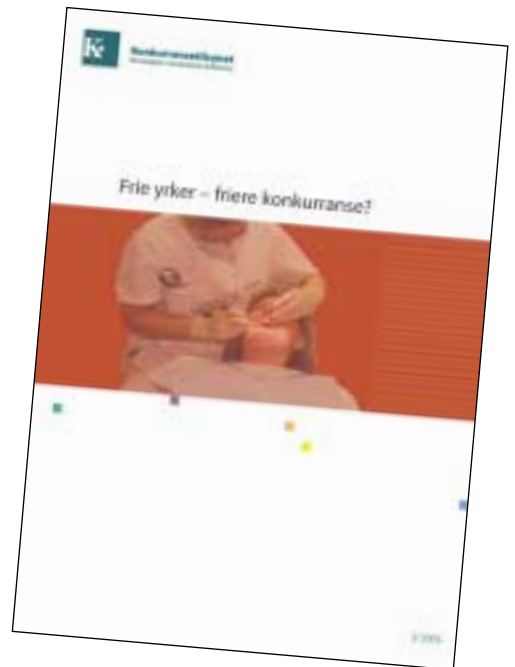
Delegering kan være uheldig

Ifølge rapporten kan offentlige ordninger og praksis som delegerer ansvar og kontrolloppgaver til bransjeforeninger, være uheldige for konkurransen. Slik delegering finnes for eksempel innen spesialistgodkjenning av leger og tannleger.

– En bransjeforening kan ikke antas å være nøytral og objektiv overfor interessene til ikke-medlemmer og forbrukere. Det er derfor særlig viktig at myndighetene er bevisst på de interessekonfliktene som kan oppstå mellom foreningens rolle som «myndighetsorgan» og andre roller, påpeker Lars Sjørgard.

Offentlige tiltak

Tjenestene de frie yrkesutøverne tilbyr, er som regel regulert gjennom offentlige tiltak for å sikre brukernes rettigheter. Det kan for eksempel være en auto-

risasjonsordning med enerett til å utføre visse oppgaver, krav til selskapsform, eierskap, samarbeid med andre profesjoner, eventuelt også restriksjoner på utøvernes atferd i markedet (prissetting, markedsføring).

– Reguleringene kan være nødvendige for å sikre tilstrekkelig kvalitet på tjenestene, personlig ansvar og uavhengighet. Samtidig kan de ha negativ effekt på etableringsmulighetene og konkurransen i markedene. Offentlige myndigheter bør derfor kritisk vurdere utformingen av sektorreguleringer, oppfordrer Sjørgard.

– Konkurransetilsynet peker i rapporten på alternative måter å sikre forbrukernes rettigheter på, blant annet effektiv kvalitetskontroll, klagenemnder og større krav til prisopplysning, sier tilsynets sjeføkonom.

notis

Retningslinjer og skjema for alminnelig melding revidert

Konkurransetilsynet reviderte i mai retningslinjene for alminnelig melding av foretakssammenslutning. Det er foretatt en full revisjon av dokumentet, med en rekke presiseringer og tilføyelser i forhold til forrige versjon.

I tillegg er det gjort enkelte presiseringer i skjemaet for alminnelig melding. Retningslinjene for fullstendig melding foreligger også i ny versjon. Endringene her er imidlertid stort sett kun av redaksjonell karakter. Det er overhodet ikke gjort endringer i retningslinjenes del 3, hvor meldepliktforordningen krever innholdet i en fullstendig melding presiseres. Skjemaet for fullstendig melding er uendret.

■ Ulovlig SAS Braathens-atferd på to flyruter

Konkurransetilsynet mener SAS Braathens i to tilfeller har misbrukt sin dominerende stilling, satt prisene for lavt og presset konkurrentene ut av markedet. De to forholdene gjelder på rutene mellom Oslo og Haugesund og Oslo og Ålesund. Det er ikke funnet ytterligere ulovlige forhold, og granskningen av de øvrige rutene er derfor avsluttet.

– Konkurransetilsynet mener at SAS Braathens på de to flyrutene har hatt til hensikt å presse konkurrentene ut av markedet og hindre konkurranse. Etter den norske konkurranseloven og rettspraksis fra EF-domstolen anses slik underprising som ulovlig misbruk av dominerende stilling, sier konkurranse-direktør Knut Eggum Johansen.

Den nåværende konkurranseloven trådte i kraft 1. mai 2004. Da ble det forbudt å misbruke dominerende stilling i et marked.

Konkurransetilsynet har undersøkt 12 flyruter der SAS Braathens og Norwegian konkurrerte sterkt i

Foto: SAS Braathens

sommersesongen 2004. I tillegg har tilsynet sett på ruten mellom Oslo og Haugesund, der flyselskapet Coast Air tidligere konkurrerte med SAS.

– Det er kun på ruten mellom Oslo og Haugesund og en av rutene der SAS har konkurrert med Norwegian det er funnet ulovlige forhold. På de 11 andre flyrutene Konkurransetilsynet har undersøkt, er det ikke funnet forhold

som rammes av konkurranseloven. På bakgrunn av dette avslutter tilsynet sin granskning av SAS Braathens' prisatferd sommeren 2004, sier konkurransedirektøren.

I arbeidet med disse sakene har Konkurransetilsynet brukt dokumenter og annet materiale som ble beslaglagt under bevissikringen hos SAS Braathens i juni 2004.

Overtredelsesgebyr for underprising på ruten Oslo - Haugesund

Konkurransetilsynet ila 6. juni SAS Braathens 20 millioner kroner i overtredelsesgebyr for misbruk av selskapets dominerende stilling på ruten mellom Oslo og Haugesund. Tilsynet har funnet det bevist at SAS Braathens har misbrukt sin dominerende stilling gjennom underprising på denne ruten.

Coast Air etablerte seg på ruten Oslo – Haugesund 1. juni 2003 og måtte trekke seg ut 13. juni 2004. Den gjeldende konkurranseloven trådte i kraft 1. mai 2004. Overtredelsesgebyret knytter seg derfor til SAS Braathens' atferd i mai

og juni 2004. Atferden før den nye loven trådte i kraft bidrar til å underbygge at SAS Braathens hadde til hensikt å presse Coast Air ut av ruten.

Bakgrunnen for å ilegge et overtredelsesgebyr er todelt. For det første har Konkurransetilsynet funnet at SAS Braathens ikke dekket sine kostnader i den perioden de konkurrerte med Coast Air på ruten. Tilsynet ser ingen annen forklaring på dette enn at SAS Braathens med hensikt har gått med tap på ruten for å presse ut Coast Air.

En samlet vurdering av SAS Braathens' atferd på ruten underbygger også at selskapet har hatt til hensikt å presse ut Coast Air.

Konkurransetilsynet baserer sine konklusjoner på dokumenter som ble beslaglagt ved bevissikringen i SAS Braathens' lokaler 22. og 23. juni 2004. Videre har tilsynet foretatt detaljerte økonomiske analyser av SAS Braathens' atferd på ruten, spesielt med hensyn til pris og kapasitet. Selskapets valg av kapasitet og prisnivå, samt målrettet lav prising av punkt-til-punkt-billetter, viser at SAS Braathens har hatt til hensikt å presse Coast Air ut fra ruten Oslo – Haugesund.

SAS Braathens har ikke godtatt overtredelsesgebyret og har bragt saken inn for Oslo tingrett.

Varsel om overtredelsesgebyr på ruten Oslo – Ålesund

Konkurransetilsynet mener at SAS Braathens har presset konkurrenten Norwegian Air Shuttle ut fra flyruten mellom Oslo og Ålesund. I begynnelsen av juli varslet tilsynet et overtredelsesgebyr på inntil 30 millioner kroner.

Norwegian startet flyginger på ruten mellom Oslo og Ålesund 19. august 2003 og innstilte flygingene 10. oktober 2004. SAS Braathens har på samme strekning hatt så lave priser at deres egen rute har gått med tap.

Fra 1. mai og inntil Norwegian gikk ut av markedet 10. oktober, mener Konkurransetilsynet at SAS Braathens brøt forbudet mot misbruk av dominerende stilling. Etter den tidligere konkurranseloven var misbruk av dominerende stilling ikke forbudt.

Aktuelt å ilegge gebyr

Konkurransetilsynet varslet derfor SAS Braathens 4. juli i år om at det er aktuelt å ilegge selskapet overtredelsesgebyr. Ved utmåling av overtredelsesgebyret vil tilsynet ta i betraktning at overtredelsen har hatt kort varighet og at flyruten mellom Oslo og Ålesund er et forholdsvis lite marked. Gebyret vil derfor ikke overstige 30 millioner kroner.

Etter forvaltningsloven skal Konkurransetilsynet gi SAS Braathens anledning til å uttale seg før et vedtak blir fattet. SAS Braathens har frist til 30. september med å gi sine merknader til tilsynets vurderinger. Selskapet vil kunne bringe et eventuelt vedtak om overtredelsesgebyr inn for domstolene.

Konkurransetilsynet vil fortsatt følge utviklingen i luftfartsmarkedet nøye.

SAS-gruppen pålagt å melde preferanseklausuler

SAS-gruppen må melde fra om avtaler med bedriftskunder som inneholder vilkår som favoriserer SAS-gruppen på flyreiser til og fra Norge. Moderniseringsdepartementet har bestemt dette etter at SAS-gruppen klaget på Konkurransetilsynets opprinnelige vedtak. Slike preferanseklausuler i bedriftskundeavtaler kan påvirke konkurransen på utenriksrutene. Konkurransen på innenrikstrafikken kan også bli påvirket, fordi det blir rasjonelt for den reisende å velge SAS-gruppen også i Norge. I tillegg kan preferanseklausuler medføre tettere bånd mellom SAS-gruppen og kundene, noe som kan bety at SAS-gruppen blir valgt som leverandør også på innenriksreiser.

Griper ikke inn mot bonuspoeng på skandinaviske flyruter

Konkurransetilsynet griper ikke inn mot SAS' bonusprogram på skandinaviske ruter. Tilsynet har behandlet saken på bakgrunn av en felles klage de to flyselskapene Norwegian og Sterling sendte i januar i år. De to flyselskapene sendte også tilsvarende klager til de danske og svenske konkurransemyndighetene. Konkurransetilsynet konstaterer at det er til dels sterk konkurranse på rutene mellom Oslo og Stockholm og Oslo og København, til tross for at de reisende kan opptjene bonuspoeng i SAS Eurobonus. På bakgrunn av dette finner tilsynet ikke grunnlag for å behandle saken videre. Danske og svenske konkurransemyndigheter har kommet til samme konklusjon.

■ Leverandør til olje- og gassindustrien må selge norsk virksomhet

Konkurransetilsynet grep inn mot fusjonen mellom de to amerikanske selskapene National Oilwell Inc. og Varco International Inc i slutten av juni. Det fusjonerte selskapet ble pålagt å selge tidligere National Oilwells norske datterselskaper innen salg og vedlikehold av boreutstyr.

Både National Oilwell og Varco har datterselskaper i Norge og var før fusjonen vel etablert for leveranser til olje- og gassindustrien på norsk kontinentalsokkel. De to selskapene var globalt ledende innen systemer og komponenter til bruk innen boring etter og produksjon av olje og gass. Det fusjonerte selskapet vil få en meget sterk stilling innen boreutstyrsmarkedet. Vedtaket er påklaget til Moderniseringsdepartementet.

■ Ny EØS-konkurranselov i kraft

EØS-konkurranseloven av 2004 trådte i kraft 19. mai 2005.

Enkelte endringer i loven trådte i kraft 1. juli. Den nye EØS-konkurranseloven gir Konkurransetilsynet kompetanse til å håndheve EØS-avtalens konkurranse-regler for foretak.

EØS-konkurranseloven regulerer håndhevingen av EØS-avtalens konkurranse-regler i Norge. Loven av 2004 erstatter loven med samme navn fra 1992. Samtidig som loven trådte i kraft, ble det gjort flere endringer i det tilhørende forskriftsverket. EØS-konkurranseloven gjelder i saker hvor samhandelen mellom Norge og andre EØS-land kan være påvirket.

Konkurransetilsynet håndhever EØS-regler

Den nye EØS-konkurranseloven gir Konkurransetilsynet kompetanse til å håndheve EØS-avtalens artikkel 53 og 54 parallelt med EFTAs overvåkningsorgan og Europakommisjonen. Disse bestemmelsene er nærmest identiske med konkurranse-loven § 10 (samarbeid som begrenser konkurransen) og § 11 (misbruk av dominerende stilling), og ikrafttredelsen vil derfor ikke få store praktiske konsekvenser for Konkurransetilsynets håndheving.

Samordning mellom konkurransemyndigheter

Siden det nye regelverket legger til rette for større grad av samordning mellom konkurransemyndighetene, vil foretak i flere saker enn tidligere kunne forholde seg til én konkurransemyndighet. Det er meningen at EFTAs overvåkningsorgan og Europakommisjonen skal kunne konsentrere seg om de større sakene hvor flere land er involvert. En sak kan på den måten bli behandlet av det organ som er best egnet til å vurdere den.

Dermed er det blant annet blitt enklere for norske selskaper å fusjonere over landegrensen. Mens man ved mindre fusjoner tidligere måtte forholde seg til konkurransemyndighetene i alle berørte land, har Konkurransetilsynet nå fått adgang til å overføre slike saker til behandling i Europakommisjonen. Forutsetningen er at norske myndigheter mener Europakommisjonen er best egnet til å håndtere den konkrete saken.

Utsatt ikrafttredelse

Den nye EØS-konkurranseloven ble vedtatt samtidig med ny konkurranse-lov i 2004. Sistnevnte lov trådte i kraft 1. mai 2004. Ikrafttredelsen av EØS-konkurranseloven av 2004 har vært utsatt i påvente av at moderniseringsreformen og den nye fusjonsforord-

ningen skulle tre i kraft i EØS. Det nye regelverket trådte i kraft i EU fra 1. mai 2004.

Det aller meste av den nye fusjonsforordningen trådte i kraft i EØS 9. juni samme år. Moderniseringsreformen trådte imidlertid i kraft først 19. mai 2005 i EØS. Dette er bakgrunnen for at den nye EØS-konkurranseloven ikke har kunnet tre i kraft før i mai i år.

De deler av fusjonsforordningen som ikke trådte i kraft i EØS 9. juni i fjor, trådte i kraft 1. juli i år. Det medførte at de endringer som ble gjort i EØS-konkurranseloven høsten 2004, heller ikke kunne tre i kraft før 1. juli 2005.

■ Fornøyd med høyere anbudsterskel ved offentlige innkjøp

Konkurransedirektør Knut Eggum Johansen er fornøyd med at Regjeringen har hevet den nasjonale terskelverdien for å gjennomføre anbudskonkurranser ved offentlige innkjøp fra 200.000 til 500.000 kroner. Endringen sparer samfunnet for unødvendig ressursbruk.

Den nye verdien ble innført med umiddelbar virkning 9. september. Samtidig ble det besluttet å innføre krav om for-

enklet kunngjøring og protokollføring for innkjøp ned til 100.000 kroner. Den siste endringen ventes innført fra årsskiftet. Fra samme tid er det ventet mer omfattende forenklinger av regelverket.

Kunngjøringsplikten vil bidra til å hindre korrupsjonslignende innkjøpspraksis, noe som er spesielt viktig for små og mellomstore bedrifter der mindre anskaffelser ofte utgjør hoveddelen av omsetningen, sier Moderniseringsdepartementet i en pressemelding. For å sikre at useriøse leverandører blir luket ut vil det ved kjøp over 100.000

kroner også bli stilt krav om at den leverandøren som velges legger frem skatteattest og en egenerklæring om helse, miljø og sikkerhet.

Konkurransetilsynet støttet i en høringsuttalelse forslagene om å heve den nasjonale terskelverdien, men tilsynet så helst at terskelverdien ble harmonisert med den høyere terskelverdien i EU, kombinert med enkle, men strenge prosedyrer for anskaffelser under terskelverdien.

■ Konkrete vilkår for Orkla-kjøp vurderes

Konkurransetilsynet vurderer å sette vilkår for Orkla ASAs kjøp av Collett Pharma AS. Vilkårene vil løse problemene kjøpet medfører for konkurransen i markedene for tran og omega 3-produkter.

Både Orkla og Collett Pharma produserer og selger tran, omega 3-produkter, naturmidler og hudkrem til

detaljister i Norge. Orkla vil etter kjøpet få en sterk stilling innen markedene for tran og omega 3-produkter.

På bakgrunn av dette vurderer Konkurransetilsynet å sette som vilkår at Orkla må selge rettighetene til produktet Lofottran til en uavhengig kjøper. I tillegg må Orkla selge rettighetene, eller inngå lisensierings-

avtale, for varemerkene Triomega og Triomar i Norge.

Konkurransetilsynet sendte 22. september et brev til Orkla om saken. Selskapet har etter konkurranse-loven 15 virkedager på å gi merknader til tilsynets foreløpige vurdering. Tilsynet mottok fullstendig melding om ervervet 16. juni i år.

■ Konkurranserettsforum høsten 2005

– Konkurransetilsynet vil også høsten 2005 invitere jurister med interesse for konkurranserett til et faglig forum i Bergen. På forumet vil det som tidligere bli holdt foredrag om aktuelle konkurranserettslige temaer, med mulighet for spørsmål og faglige diskusjoner, sier assisterende juridisk direktør Jonn Ola Sørensen, i forbindelse med at programmet for høsten nå er klart.

– Oppmøtet og engasjementet på dette forumet høsten 2004 og våren 2005 viser at det er stor interesse for fagområdet. Konkurransetilsynet vil derfor fortsette med å bidra til og utvikle det konkurranserettslige miljøet i byen, sier Sørensen.

– Også denne høsten har vi forsøkt å velge aktuelle temaer, som forhåpentligvis vil være interessante for mange, fremholder han.

Onsdag 28. september var temaet «Amnesti og lempningsregler i norsk

og internasjonal konkurranserett».

De gjenværende forumene er som følger:

- Onsdag 26. oktober: «Medvirkningsansvaret i konkurranse-loven».
- Onsdag 23. november: «Forbudte lojalitetsrabatter etter konkurranse-loven § 11».

Les mer om program og påmelding på www.konkurransetilsynet.no/forum.

■ Konkurransøkonomisk Forum høsten 2005

Våren 2005 ble det etablert et Konkurransøkonomisk Forum i Bergen. Dette er månedlige seminarer. Foredragsholdere er fra forskningsmiljøer og Konkurransetilsynet. Forumet er åpent for alle interesserte. Det er allerede gjennomført to forum denne høsten.

Fremtidige forum:

- Onsdag 12. oktober: Tema «Anbudskonkurranse».
- Fredag 4. november: Tema «Effektiv ekskluderende atferd».
- Onsdag 23. november: Tema «Lojalitetsrabatter» (i samarbeid med Konkurranserettsforum).

Mer informasjon om Konkurransøkonomisk Forum finnes på Konkurransetilsynets nettsider under meny-punktet «Faglige aktiviteter».

notiser

Stadfestar høve til Rekom-samarbeid

Moderniseringsdepartementet har stadfesta Konkurransetilsynet sitt vedtak om å gje deltakarane i Rekom AS lov til å samarbeide om pris ved sal av avfall. Norsk Gjenvinning ASA, ein konkurrent av Rekom, hadde klaga vedtaket inn for departementet. Rekom er eit samarbeid mellom fleire kommunar, kommunale og interkommunale renovasjonsselskap og KS (kommunesektoren sin interesse- og arbeidsgivarorganisasjon).

Bøter til trådkartell

Europakommisjonen har gitt 11 produsenter av tråd til industrien rundt 338 millioner kroner (43,5 mill. euro) i bot for kartellvirksomhet i Norden og Benelux-landene. Slik tråd blir brukt i en rekke bedrifter til å sy blant annet klær, møbler, fottøy, bilseter og madrasser.

■ Vilkår for BBS-kjøp av ZebSign

Konkurransetilsynet godtok at Bankenes Betalingssentral AS kjøper ZebSign AS, men krevde at BBS må tilby sine tjenester på ikke-diskriminerende vilkår og pris.

Bankenes Betalingssentral AS (BBS) kjøpte ZebSign av Telenor og ErgoGroup i februar i år. Både BBS og ZebSign er leverandører av såkalte PKI-tjenester. Dette omfatter å utstede og godkjenne elektronisk identifikasjon og elektronisk signatur.

BBS og ZebSign har til nå vært de

ledende selskapene i dette markedet i Norge. En annen aktør, Buypass, har imidlertid nylig etablert seg i markedet. Det er også en del forhold som tilsier at markedet vil bli mer internasjonalt på lengre sikt.

Konkurransetilsynets bekymring i saken har vært at kjøpet kan gjøre at PKI-baserte tjenester tilbys til høyere pris eller dårligere vilkår enn ellers, og at BBS kan få mindre press på å drive kostnadseffektivt. Tilsynet har særlig vært opptatt av at eventuell diskriminering på vilkår eller pris mellom BBS' kunder kan skape problemer for konkurransen i helt andre markeder.

Vilkårene som blir satt for kjøpet løser imidlertid disse problemene.

Telenor og ErgoGroup har en kjøpsavtale med BBS som blant annet regulerer pris og vilkår, og som også gir mulighet for å kontrollere at BBS leverer tjenester til konkurransedyktige betingelser. På bakgrunn av dette har Konkurransetilsynet stilt som vilkår for kjøpet at BBS må tilby PKI-tjenester på like vilkår og til ikke-diskriminerende pris til alle aktører som ønsker å tilby elektronisk identifikasjon og elektronisk signatur i det norske markedet. I tillegg skal kundene gis mulighet til å sjekke at dette blir overholdt av BBS.

■ Reno-Vest misbrukte ikke sin dominerende stilling

Konkurransetilsynet har kommet til at renovasjonsselskapet Reno-Vest IKS ikke har satt en ulovlig pris på sine tjenester i forbindelse med en anbudskonkurranse. En konkurrent klaget saken inn for Konkurransetilsynet og mente Reno-Vest hadde misbrukt sin dominerende stilling ved å subsidiere konkurranseutsatte tjenester med midler fra virksomhet som ikke er utsatt for konkurranse.

Avfallsbehandling Tromsø KF utlyste i april 2004 en åpen anbudskonkurranse for transport, mottak og deponering av restavfall over en periode på fem år, med mulighet for forlengelse i to år. Perpetuum, Avfallsservice AS og Reno-Vest kom med tilbud på disse tjenestene. Reno-Vest ble tildelt oppdraget, og Perpetuum klaget selskapet

inn for Konkurransetilsynet. Perpetuum mente Reno-Vest hadde misbrukt sin dominerende stilling ved å subsidiere den delen av virksomheten som er utsatt for konkurranse (næringsavfall) med midler fra delen av virksomheten som ikke er utsatt for konkurranse (husholdningsavfall).

I denne type saker vil det normalt foreligge overtredelse av forbudet mot misbruk av dominerende stilling dersom priser settes så lavt at oppdraget er tapsbringende. Konkurransetilsynet mener Reno-Vest har undervurdert merkostnadene selskapet fikk i forbindelse med dette oppdraget. Det er likevel tilsynets konklusjon at den faktiske merkostnaden er lavere enn den faktiske merinntekten. Tilsynet har derfor kommet til at selskapet ikke har underpriset i strid med forbudet mot misbruk av dominerende stilling i konkurranse-loven § 11.

■ Ser nærmere på TeliaSoneras kjøp av Vollvik Gruppen

Konkurransetilsynet informerte 8. september TeliaSonera AB og Vollvik Gruppen AS om at tilsynet vil se nærmere på TeliaSoneras oppkjøp av Vollvik Gruppen.

Konkurransetilsynet mottok melding om oppkjøpet 5. august i år. Alle bedrifter og andre næringsdrivende har

etter konkurranseloven plikt til å melde fra til tilsynet om fusjoner, oppkjøp og avtaler som fører til kontroll i andre selskaper. Innen 25 arbeidsdager fra fullstendig melding om oppkjøp er mottatt, må tilsynet si fra om det vil se nærmere på saken.

Konkurransetilsynet har nå 45 virkedager på å vurdere om det er aktuelt å

forby eller sette betingelser for oppkjøpet. Hvis tilsynet mener det er grunnlag for å gripe inn mot oppkjøpet med forbud eller vilkår, må det legges frem et begrunnet varsel om vedtak senest 11. november.

■ Knut Eggum Johansen holdt Lehmkuhl-forelesning

Konkurransedirektør Knut Eggum Johansen holdt årets Lehmkuhl-forelesning på Norges Handelshøyskole mandag 26. september. Tema for forelesningen var «Norsk konkurransepolitikk: hvor var vi, hvor er vi og hvor går vi».

Over 250 personer hadde møtt frem, deriblant studenter, ansatte ved NHH og ordføreren i Bergen. Det var stor interesse og spørsmål i etterkant av forelesningen.

Lehmkuhl-forelesningen arrangeres hvert år av Norges Handelshøyskole for å hedre høyskolens far, Kristofer Lehmkuhl. Forelesningen avholdes i tilknytning til hans fødselsdag 26. september. Til å holde forelesningen inviteres en fremtredende leder i norsk nærings- eller samfunnsliv.

Manuskriptet til forelesningen Eggum Johansen holdt finnes på Konkurransetilsynets nettsider: www.konkurransetilsynet.no.

Foto: Bjørn-Erik Larsen, Scanpix

■ Varsler gebyr for manglende fusjonsmelding

I juli ble fire selskaper varslet om at Konkurransetilsynet vurderer å ilegge hvert av dem et overtredelsesgebyr på 10 000 kroner for manglende melding av en fusjon eller oppkjøp. I fremtidige saker kan overtredelsesgebyret bli betydelig høyere.

Konkurransetilsynet skal informeres om foretakssammenslutninger ved en såkalt alminnelig melding senest når endelig avtale er inngått eller kontroll

er overtatt. En avtale er endelig når alle nødvendige avtale- og selskapsrettslige forhold er på plass. Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av den alminnelige meldeplikten kan tilsynet ilegge overtredelsesgebyr.

Ettersom dette var første gang Konkurransetilsynet har vurdert å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på meldeplikten, valgte tilsynet å begrense gebyret til 10 000 kroner for hvert av foretakene. I fremtidige saker vil utmålingen i den enkelte sak kunne gi

betydelig høyere beløp. Den øvre grensen for overtredelsesgebyr ved brudd på den alminnelige meldeplikten er 1 prosent av foretakets totale omsetning.

Den mulige konsekvensen av at en foretakssammenslutning ikke blir meldt til Konkurransetilsynet er at tilsynet ikke får vurdert om det er aktuelt med inngrep mot sammenslutningen etter konkurranseloven. Kommer meldingen for sent, kan det i praksis bli vanskeligere for tilsynet å gjennomføre et eventuelt inngrep.

Avsluttede saker

www.konkurransetilsynet.no

Vedtak

V2005-11 / 09.06.2005
National Oilwell Inc. / Varco International, Inc. - konkurranse-loven § 16 - inngrep mot foretakssammenslutning

V2005-10 / 22.06.2005
Bankenes Betalingsentral AS' erverv av ZebSign AS - konkurranse-loven § 16 - inngrep mot foretakssammenslutning

V2005-9 / 06.06.2005
SAS AB - overtredelsesgebyr etter konkurranse-loven § 29 jf. § 11 - konkurranse-skadelig underprising på ruten Oslo-Haugesund

V2005-8 02.06.2005
Prior Norge BA / Norgården AS - konkurranse-loven § 19 - midlertidig forbud mot å gjennomføre foretakssammenslutning

Avgjørelser

A2005-28 / 07.09.2005
Reno-Vest IKS - konkurranse-loven § 12 jf. § 11 - avslag på anmodning om påbud om opphør

A2005-27 / 07.09.2005
Askim og Omegn Boligbyggelag - konkurranse-loven § 11

A2005-25/ 18.08.2005
SAS Eurobonus - konkurranse-loven § 12 jf. § 11 - avslag på anmodning om påbud om opphør

A2005-24 / 01.08.2005
Posten BA - konkurranse-loven § 12 jf. § 11 - avslag på anmodning om å gripe inn mot servicenivået ved innlevering av firmapost

A2005-23 / 07.07.2005
NCC Roads AS - konkurranse-loven § 16 - avgjørelse om ikke-inngrep mot foretakssammenslutning

A2005-31/ 06.07.2005
Profdoc Norge AS - konkurranse-loven § 12, jf. § 10 - avslag på anmodning om å gi pålegg om opphør

Avsluttede saker**www.konkurransetilsynet.no**

A2005-22 / 05.07.2005

Telenor Telecom Solutions AS og A/L Norske Boligbyggelags Landsforbund – konkurranseloven § 12 jf. § 11 – avslag på anmodning om pålegg om opphør av rabattavtale

A2005-21 / 15.06.2005

Samarbeid mellom regionale helseforetak - forholdet til konkurranseloven § 10

A2005-20 / 06.06.2005

Simrad AS Bergen - konkurranseloven § 12 jf. §§ 10 og 11 - avslag på anmodning om å gi pålegg om opphør

A 2005-19 / 02.06.2005

110 Telemark - konkurranseloven § 12 jf. § 11 - avslag på anmodning om inngrep

A2005-18 / 31.05.2005

Andøy Energi AS – konkurranseloven § 12, jf. §11 – avslag på anmodning om å gi pålegg om opphør

A2005-17 / 19.05.2005

Statens Arbeidsmiljøinstitutt - konkurranseloven § 12 jf. § 11 - avslag på anmodning om å gi pålegg om opphør

A2005-16 / 10.05.2005

Sjoa Adventure AS - Raftingselskapene på Sjoa Elv - konkurranseloven § 12 jf. §§ 10 og 11 - avslag på anmodning om å gi pålegg om opphør**Høringssvar til**

21.09.2005

Norges vassdrags- og energidirektorat Høring - endringer i forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsrammer og tariffer - tariffer

21.09.2005

Norges vassdrags- og energidirektorat Høring - endringer i forskrift om måling og avregning mv.

21.09.2005

Norges vassdrags- og energidirektorat Høring - endringer i forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsrammer og tariffer - modell for økonomisk regulering

19.09.2005

Finansdepartementet Høring - innskuddsbasert kollektiv pensjon - forslag om utvidet forbud mot produktpakker i finansnæringen

16.09.2005

Moderniseringsdepartementet/Landbruks- og matdepartementet Svar på høring - endring i forskrift om Omsetningsrådets virksomhet og forslag om avgrenset mottaksplikt fra uavhengige aktører i kjøtt- og eggsektoren

15.09.2005

Moderniseringsdepartementet Svar på høring - bruk av åpne standarder og åpen kildekode i offentlig sektor

15.09.2005

Mattilsynet Svar på høring - utkast til forskrift om endring av forskrift 5. juli 2002 nr. 698 om beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser, geografiske betegnelser og betegnelser for tradisjonelt særpreg på landbruksbaserte næringsmidler, fisk og fiskevarer

09.09.2005

Moderniseringsdepartementet Høringssuttalelse - forslag om endring av forskrift av 15. juni 2001 nr. 682 om avgrensning av merverdiavgiftsunntaket for helsetjenester

31.08.2005

Moderniseringsdepartementet Høring - NOU 2005:4 Industrien mot 2020 - kunnskap i fokus

26.08.2005

Moderniseringsdepartementet Svar på høring - forskrifter til jernbaneloven

17.08.2005

Moderniseringsdepartementet Høringssvar - ny forskrift om innkjøpsregler for forsyningssektorene

04.08.2005

Moderniseringsdepartementet/Fiskeri- og kystdepartementet Svar på høring - forslag om konsesjonsordning for fartøy på eller over 28 meter som driver fiske med konvensjonelle redskap

25.07.2005

Moderniseringsdepartementet/Fiskeri- og kystdepartementet Høringssuttalelse - forslag til forskrifts- endringer knyttet til samdrift, selskapsnøytral regulering og økt MTB for ørret

22.07.2005

Moderniseringsdepartementet/Barne- og familiedepartementet Høring - forslag til endringer i pakkereiseloven

06.07.2005

Moderniseringsdepartementet/Kultur- og kirkedepartementet Svar på høring - forslag til endringer i film- og videogramloven

29.06.2005

Moderniseringsdepartementet Høring - utkast til forskrift om opplysningsplikt, bevissikring og behandling av overskuddsinformasjon

24.06.2005

Moderniseringsdepartementet/Kultur- og kirkedepartementet Høring - rapport om nye rammevilkår for lokalradio

23.06.2005

Kultur- og kirkedepartementet Svar på høring om endring av kringkastingsloven om reklame for livssyn og politiske budskap i fjernsyn

08.06.2005

Statens legemiddelverk Høring - gjennomføring av direktiv 2004/24/EF, 2004/27/EF, 2004/28/EF og forordning 726/2004 i norsk rett

12.05.2005

Helse- og omsorgsdepartementet Høringssvar - innføring av positivliste for trygderefusjon for hormonelle prevensjonsmidler til kvinner fra 16 til og med 19 år - forslag til endring i forskrift av 27. april 1998 nr. 455 om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek**Påpekning til**

19.07.2005

Finansdepartementet: Konkurransesvridninger ved forretningsførertjenester til borettslag - konkurranseloven § 9 (1) e

Konkurransetilsynet legger fortløpende ut enkeltvedtak, avgjørelser, veiledningsuttalelser, høringssvar og påpekninger på internettssidene. Du finner sakene under menypunktet «Avsluttede saker» på www.konkurransetilsynet.no. Det kan ta noe tid før offentlig versjon av brevene er tilgjengelig. Ta eventuelt kontakt og be om innsyn.